

“Retrofuturism”: cum se (mai) pot construi biserici astăzi?

Biserica este o entitate straniu-familiară, împlântată în miezul comunității. Lăcaș al unei religii universale și pretext de articulare a celei mai elementare unități de vecinătate social-viabile (parohia), biserica este în același timp

α) spațiu sacru, container a „ceea ce este cu totul diferit” (Otto), așadar al alterității radicale;

β) icoană a zeului și,

γ) din fundal, ea însăși intensificator al semnificației icoanelor pictate sau al statuilor, care, plasate într-un anumit loc și într-o anumită ierarhie reciprocă a reprezentărilor, face vizibilă “povestea” și “contractul iconografic” (Jencks) al bisericii.

δ) Este în același timp spațial cel mai public (interfață între spațiul public exterior, piața sau grădina căreia îi este adosată și spațiul public interior, al ecclesiei, al pelerinajului) și

ε) cel mai privat loc cu putință: al rugăciunii din fața icoanei, când cele ale lumii se șterg și doar intercesiunea rămâne să lucreze; locul intimității cu Dumnezeu.

ζ) Spațiu al psihodramei (publice și individuale), intensificator al emoției;

η) loc al înscenării/ reiterării prin ritual ciclic a faptelor și personajelor Bibliei;

θ) loc arhival care ține minte - pentru noi, în locul nostru sau chiar împotriva noastră -, unde ne aducem aminte, prin mărturisire și, unde suntem de asemenea ținuți minte/amintiți prin pomenire, biserica este toate acestea la un loc și încă multe; alfa și omega spațiului sacru.

Paradoxul – îmbucurător – al arhitecturii creștine este acela că, expresie a unei religii teleologice, ea trebuie fie în același timp arhaică și viitoare. Recapitularea inspirată a tradiției bimilenare este unul dintre scopurile ei; dar, în același timp, așteptarea celei de-a doua veniri face din biserică un loc orientat nu doar în sensul propriu, cardinal, al termenului, ci și în sensul său temporal. Termenul de *retro-futurism* descrie atunci acel mod de a face arhitectură în care investigarea tradiției descoperă în aceasta lucruri suficient de îndepărtate în timp și de surprinzătoare încât insolitarea să se producă nu în sensul “inventării”, ci al

re-descoperirii. Această arhitectură trebuie să fie în același timp o perpetuă **recapitulare** și o neostenită **investigare.**

Plasarea în contexte contemporane și rescrierea acestor elemente localizate în propria tradiție face din reiterare o bună școală de compoziție, iar din arhitectura rezultată – una “veche, nouă”. În același timp, experimentul își are locul său în exact același teritoriu, al arhitecturii creștine. Aceasta pentru că investigarea celei mai bune adecvări a *logos*-ului

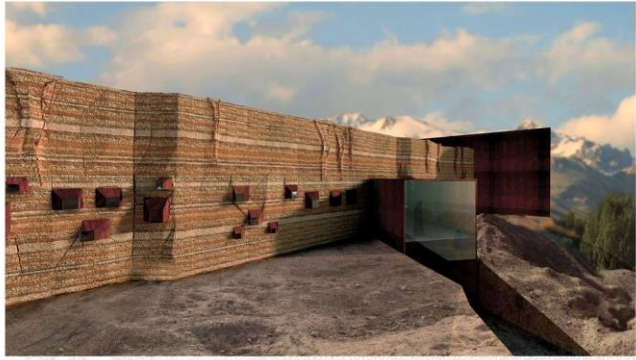
în materia înzidită nu trebuie să înceteze a ne preocupa, în așteptarea judecății celei înfricoșate. Insolitarea este un mijloc de a arage atenția asupra lucrării logos-ului în lume.

Dacă ne uităm cu atenție – și pe repede-înainte – la modul în care s-a schimbat la față arhitectura creștină în cele optsprezece milenii de prezență triumfală, vom avea dinaintea ochilor paradigma experimentului însăși. Este aici o perpetuă activitate de adecvare la spații existente și a spațiilor existente la tiparele în evoluție ale necesităților liturgice; o modelare neîncetată de tipuri strămutate dintr-o geografie și o cultură într-altele, o neîncetată cercetare a celor mai bune modalități de expresie spațială, ornamentală și de colaborare cu celelalte arte în vederea mai bune reprezentări a misterului euharistic și a simbolisticii creștine.

De la bazilică la crucea greacă înscrisă, cu tipurile lor intermediare, este un drum lung de “încercare și eroare”, de piste abandonate și de polenizări încrucișate. Un arhitect realmente preocupat de soarta contemporană a arhitecturii creștine trebuie să vadă – deodată! - ambele fețe ale monezii: lucrul cu tradiția vie (lucrul cu arhetipurile, reiterarea acestora în circumstanțe, tehnici și materiale contemporane) dar, în același timp cu experimentul. Biserica este vistiernic unei tradiții de două ori milenare, în care trebuie să se îmbrace, mereu și mereu croindu-și toalete mai potrivite pentru ea, ca mireasă și, deopotrivă, ca Penelopă. Dar, în același timp, biserica este orientată către viitor, așteptând cu nerăbdare un timp pe care îl știe “numai Tatăl”. Este și motivul împodobirii bisericii orientate, în așteptare. Această „viitorime a privirii în trecut” ar putea fi definită astfel: „noutatea autentică e un *sentiment proaspăt al originarului*, e reaşezarea liberă în spațiul tradiției.”ⁱ

Retrofuturismul este unul dintre modurile acceptabile de “schimbare la față” a arhitecturii religioase, nu în sensul de producere în perpetuitate de imagini insolite, “noi”, pe care le-a introdus ca normă modernismul, ci în sensul investigării propriei tradiții (i.e. a locului și geografiei sale, a grupului comunitar, a limbii, a culturii și, mai cu seamă, a religiei) în vederea reiterării acesteia. Insolitarea - pe care recontextualizarea permanentă a elementelor tradiției în circumstanțe geo-culturale, de materiale și de semnificație noi o induce – este, de fapt, chiar modul de schimbare la față al arhitecturii dintotdeauna. Aceasta este sursa re-adecvării la contemporaneitate (și) a discursului arhitectural “laic”.

ⁱ Andrei Pleșu, prefață la Andrei Scrima: *Timpul rugului aprins* (București:Humanitas, 2000), pag.11.

On projects

The building is built with the intention of being a landmark, with its built environment of the city, and with the urban space of the urban area around it. The building is a landmark, with its built environment of the city, and with the urban space of the urban area around it. The building is a landmark, with its built environment of the city, and with the urban space of the urban area around it.

The building is built with the intention of being a landmark, with its built environment of the city, and with the urban space of the urban area around it. The building is a landmark, with its built environment of the city, and with the urban space of the urban area around it. The building is a landmark, with its built environment of the city, and with the urban space of the urban area around it.

